

Jalostuksen tavoiteohjelma akitalle 2009-2013

*JTT:n vaatimat muutokset vihreällä, vuosikokouksen hyväksymät muutokset punaisella!
JTT:n poistettavaksi vaatimia kohtia ei ole merkitty, mutta kohdat on poistettu.*

Hyväksytty yhdistyksen yleiskokouksessa 23.02.2008

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa xx.xx.xxxx

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt xx.xx.xxxx

Muutokset (punaisella) hyväksytty yhdistyksen yleiskokouksessa 28.02.2009

1.	<i>Yhteenveto</i>	3
2.	<i>Rodun tausta</i>	3
3.	<i>Rotuyhdistys</i>	5
	Jalostusorganisaatio	5
4.	<i>Nykytilanne</i>	5
4.1	Populaation koko ja rakenne	5
	Kasvattajat	6
	Kanta muissa maissa	6
4.2	Jalostuspohja ja siitosmateriaali	6
4.3	Luonne ja käyttöominaisuudet	9
	4.3.1 Rodun tämänhetkinen tyypillinen luonne	9
	4.3.2 Piirteet, jotka ovat ristiriidassa rodun tyypillisten nykyisten käyttötarkoitusten kanssa	9
	4.3.3 Akitan luonne muualla	10
	4.3.4 Luonteen huomioiminen jalostuksessa	11
4.4	Terveys	11
	4.4.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	11
	Lonkka- ja kyynärniveldysplasia	12
	Silmäsairaudet	13
	4.4.2 Esitettävä PEVISA-ohjelma	13
	4.4.3 Muut rodulla Suomessa todetut merkittävät sairaudet	13
	4.4.4 Yhteenveto muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista	14
4.5	Ulkomuoto	15
5.	<i>Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta</i>	16
6.	<i>Jalostuksen tavoitteet ja strategiat</i>	17
6.1	Visio	17
6.2	Rotuyhdistyksen tavoitteet	17
6.3	Rotuyhdistyksen strategia	18
	SA- ja VKH -sairauksien yleistymistä pyritään estämään seuraavin keinoin:	19
6.4	Uhat ja mahdollisuudet	20
6.5	Varautuminen ongelmiin	20
6.6	Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi	21
	6.6.1 Jalostustoimikunnan kokoonpano	21
	6.6.2 Jalostustoimikunnan tehtävät	21
	6.6.3 Jalostuskoirille asetetut suositukset	21
	6.6.4 Muita suosituksia	21
	6.6.5 Kasvattajan vastuu	22
	6.6.6 Uroksen omistajan vastuu	22
	6.6.7 JTO:n tavoitteisiin pyritään:	22
7.	<i>Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta</i>	23
8.	<i>Lähteet</i>	23

1. Yhteenveto

Jalostuksen tavoiteohjelman tarkoituksena on analysoida akitan tämänhetkistä tilaa, sekä visioida tulevaa ja laatia suunnitelma mahdollisten uhkien ehkäisemiseksi. Tavoiteohjelmassa kerrotaan nykytilanne sekä toiveet rodun tulevaisuudesta. Keskeinen sisältö on laatia jalostukselle suositukset, joita noudattamalla saataisiin tulevaisuudessa entistäkin terveempi ja elinvoimaisempi akita.

Akita on alkuperältään japanilainen metsästyskoirarotu, jonka historia on ollut tapahtumarikas. Nykyään akitaa kasvatetaan seura- ja näyttelykoiraksi, mutta akitasta on myös moneen muuhun.

Suomessa rotua edustaa Suomen Seurakoirayhdistyksen alainen Akita ry, joka on myös Kennelliiton jäsen. Suomessa akitoja on noin 220 kappaletta ja kasvattajia kymmenkunta.

Maailmanlaajuisesti akitoja on nykyään kymmeniä tuhansia, joista valtaosa rodun kotimaassa Japanissa, mutta rotu on lähtöisin vain muutamasta kantakoirasta. Tästä johtuen rodun geneettinen pohja on kapea, minkä vuoksi populaation geneettiseen monimuotoisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Rodussa on autoimmuunisairauksia - SA (Sebaceous Adenitis) ja UDS/VKH (Vogt-Koyanagi-Harada -syndrooma) -, joiden ehkäisyä haittaa vähäinen geenimuuntelu. Etenkin tästä johtuen tulisi jalostuksessa ottaa huomioon koirien sukulaisuussuhteet ja pyrkiä pitämään perinnöllinen muuntelu mahdollisimman laajana. Harkitut, erisukuiset tuontikoirat ovat ainoa toivo sekä suurin uhka, koska tuontien suvuissa esiintyvistä ongelmista on usein vaikea ellei jopa mahdotonta saada avoimesti tietoa.

Perinnöllisten sairauksien ehkäisyn lisäksi jalostuksen tavoitteena on yhteiskuntakelpoinen perhekoira säilyttäen samalla akitalle tyypilliset luonteenpiirteet. Ulkomuodon osalta pyritään terveeseen rakenteeseen ja tyypilliseen ilmeeseen.

2. Rodun tausta

Japanilaisten rotujen eriytyminen alkoi, kun merenpinnan nousu jakoi Japanin erillisiksi saariksi. Alun perin akita polveutuu keskikokoisista japanilaisista koirista, suurikokoisesta kiinalaisesta Gou - koirasta ja pohjoisen alueen koirista. Akitan uskotaan saaneen pitkäkarvageenin perimäänsä siperialaiselta Karafuto - koiralta.

Odaten, nykyisen Akita - prefektuurin, alueella metsästys jatkui jopa modernille aikakaudelle saakka, vaikka maanviljely yleistyikin. Matagi-kylissä oli metsästykseen käytettyjä pystykorvia, joita kutsuttiin Matagi-inuiksi. 1700-luvun epävakaaat sosiaaliset olot pakottivat Odaten alueen asukkaat varautumaan itsepuolustukseen ja hankkimaan vartiokoiria. Käyttötarkoituksen muuttuminen metsästyksestä vartiointiin johti suurikokoisten koirien valintaan jalostuksessa, vaadittiinhan vartiokoiralta kokoa ja näyttävyyttä. Tämä oli perusta akitan kehitykselle.

Odaten ympäröivillä alueilla jotkut suvut alkoivat käyttää koiriaan koirataisteluihin. Vaikka koirien käyttötarkoitus muuttui, oli 1890-luvulle asti risteytetty koiria samalta alueelta. 1890-luvulla koiratappeluiden noustua yleiseen suosioon alettiin koiriin risteyttää vieraita rotuja, mm. mastiffia, tanskandoggia ja bernhardinkoiraa, jolloin japanilaisille roduille tyypilliset pystyt korvat ja kippura häntä katosivat.

Vuonna 1909 koiratappelut kiellettiin Odatessa. Kieltoa seurasi koiravero ja rabies epidemia, joiden summana Odatesta hävisivät lähes kaikki koirat. Koiratappeluja alettiin järjestää öisin salassa ja Odate-inuja alettiin risteyttää Tosa-taistelukoerien kanssa. Näitä koiria kutsuttiin nimillä Kairyō-ken (parannettu koira) tai Shin-akita (uusi akita). Puhtaiden japanilaisten koirien luultiin kokonaan kadonneen Odatesta, mutta tosiasiaassa Odaten läheisistä kylistä löytyi vielä alkuperäisiä vahtikoiria ja vuorilta löytyi Matagi-inuja, joilla vieläkin metsästettiin. 1900-luvun alkupuolella oli siis kahden tyyppisiä Odate-inuja: toisella oli pystyt korvat ja kippura häntä, toisella ryppyinen otsa ja lupat tai puolipystyt korvat.

1919 tuli voimaan laki, jonka mukaan japanilaisia eläimiä tuli suojella kansallisaarteina. Akitaa ei vielä tällöin kuitenkaan huolitettu kansallisaarteeksi. Japanilainen akitojen rotujärjestö AKIHO perustettiin vuonna 1927. Vaikka japanilaisten rotujen säilyttäminen alkoi kiinnostaa ihmisiä, risteytettiin ulkomaisia rotuja japanilaisten koirien kanssa. Puhtaita koiria etsittiin Odaten alueelta ja vuonna 1931 akita julistettiin kansallisaarteeksi, mikä olikin välttämätöntä rodun säilymiselle puhtaana.

Vain muutama akita selviytyi toisesta maailmansodasta, mutta jo vuonna 1947 pidettiin ensimmäinen sodanjälkeinen näyttely. Sodan jälkeen akitat jakautuivat kolmeen tyyppiin: Matagi-akita, taistelu-akita ja saksanpaimenkoira-akita. Taistelu-akitoissa näkyi niiden vieraiden rotujen vaikutus, joita akitoihin oli koiratappeluiden aikakaudella sekoitettu. Saksanpaimenkoira-akitat olivat tulosta sodan aikana tapahtuneesta akitojen ja saksanpaimenkoirien risteyttämisestä. Sodassa hyödyttömät koirat oli määrätty lopetettavaksi elintarvikepulan vuoksi, ja siksi jotkut kasvattajat risteyttivät akitojaan saksanpaimenkoirien kanssa säilyttääkseen rodun perimän. Matagi-akitat edustivat alkuperäistä metsästystyyppiä akitaa.

Japanilaiset alkoivat kehittää akitaa ulkomuodollisesti alkuperäisen metsästystyyppiin suuntaan. Metsästys käyttötarkoituksena ei kuitenkaan ollut enää jalostuksen päämääränä, vaan oikea ulkomuoto oli jalostuksessa etusijalla. Jalostuksen ja valinnan tuloksena punaisten akitojen määrä alkoi lisääntyä ja saksanpaimenkoirien ja taistelukoirien vaikutus alkoi vähitellen hävitä. Väreistä seesami menetti suosiotaan, kun taas brindle ja valkoinen punaisen ohella vakiintuivat akitan väreiksi. USA:han vietiin akitoja 1950–60 –luvulla. Akitan kehitys oli vielä kesken ja vientikoirat ilmensivät vieraiden rotujen ominaisuuksia. USA:ssa kasvattajat katsoivat taistelu-akitojen olevan oikeaa tyyppiä ja lähtivät jalostamaan akitaa toiseen suuntaan kuin japanilaiset kasvattajat. USA:n ja Japanin kasvattajien valinnoista johtuen maailmassa on tällä hetkellä kaksi hyvin erityyppistä akitaa. FCI maissa amerikanakita tunnustettiin omaksi rodukseen 1.1.2000 alkaen. Vuonna 2003 Irlanti päätti jakaa rodun, ja vuoden 2006 alusta lähtien myös Iso-Britanniassa akita on jaettu kahdeksi eri roduksi. USA:ssa sekava tilanne vielä jatkuu amerikanakitan ja akitan molempien ollessa vain akitoja. Vastaavanlainen tilanne vallitsee myös Australiassa ja Uudessa Seelannissa.

Suomessa akita on aina ollut ensisijaisesti seura- ja näyttelykoira. Ensimmäiset akitamme edustivat lähinnä amerikkalaista tyyppiä ja nämä koirat eivät juuri vaikuta enää tämän päivän populaatioissa. Ensimmäiset japanilaistyyppiset akitat tuotiin Suomeen 1990-luvun alussa. Tällöin Suomessa oli vielä käytössä AKC:n rotumääritelmä akitalle ja japanilaistyyppiset akitat sopivat siihen huonosti. FCI muutti akitan rotumääritelmää vuonna 1992. Suomessa rotumääritelmä muuttui JKC:n rotumääritelmän mukaiseksi vuonna 1994 ja vähitellen japanilaistyyppi tuli suosituimmaksi. Tilannetta ja jalostuksen päämääriä selkiytti huomattavasti rotujako vuonna 2000, jolloin akitat ja amerikanakitat erotettiin toisistaan.

Ennen rotujakoa vuonna 2000 akitoja on rekisteröity yhteensä 248 kappaletta, joista vähän päälle 50 on japanilaisia akitoja. Näistäkin viidestäkymmenestä koirasta vain pieni osa on täysin puhtaita japanilaisia akitoja, suurimman osan takana on amerikanakitaa. Nykypäivänakin amerikanakita vaikuttaa japanilaisten akitojen jalostuksessa, sillä uuden rotumääritelmän astuessa voimaan 1994 alettiin koiria jalostaa japanilaisempaan suuntaan risteyttämällä vanhan tyyppiin koiria japanilaisempiin koiriin. Näistä japanilaistyyppisemmistä koirista läheskään kaikki eivät ole olleet lähisuvultaan vapaita amerikanakitasta. Edelleenkin (vuonna 2006) jalostukseen käytetään koiria, joiden lähisuvusta löytyy amerikanakitoja. Uusien, täysin japanilaisten tuontikoirien ansiosta on rotu kaikesta huolimatta alkanut kehittymään oikeaan suuntaan ja Suomessa on muihin Pohjoismaihin verrattuna eniten japanilaisia akitoja.

(lähde: Akita, Japan Kennel Club, Inc., 1998)

3. Rotuyhdistys

Akita ry. perustettiin 1989 Tuusulassa ja merkittiin yhdistysrekisteriin 16.12.1991. Yhdistyksen toiminta kattaa koko maan.

Akita on Suomen Seurakoirayhdistys ry:n (SSKY) alainen rotu ja Akita ry. on ollut Suomen Seurakoirayhdistys ry:n jäsenyhdistys vuodesta 1997 sekä Suomen Kennelliitto ry:n ja

Uudenmaan kennelpiirin jäsen vuodesta 2004.

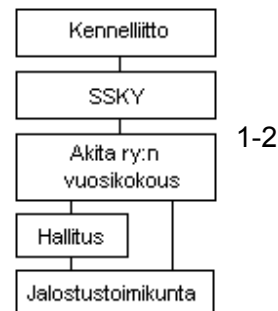
Jäsenmäärä 31.12.2007 oli 97, joista ainaisjäseniä kaksi, perhejäseniä 25, kunniajäseniä yksi ja tuomarijäseniä 32 kpl.

Yhdistys julkaisee neljä kertaa vuodessa Akita-jäsenlehteä sekä vuosikirjaa vuoden välein. Yhdistyksellä on myös pentuopas.

Yhdistys järjestää vuosittain kesäpäivät ja erikoisnäyttelyn, talvipäivän vuosikokouksen yhteydessä sekä muita tapahtumia tilanteen mukaan.

Yhdistys on jäsenenä World Union of Akita Club:ssa, jonka yleiskokouksiin lähetetään edustajia.

Yhdistys osallistuu ulkomuototuomarien erikoiskoulutuksiin ja koearvostelutilaisuuksiin. Yhdistys on julkaissut akitan arvosteluohjeen tuomareiden koulutusmateriaaliksi ja järjestänyt arvioitavat koirat paikalle.

Jalostusorganisaatio

Akitan jalostusta ohjaa yhdistyksen hallituksen alainen jalostustoimikunta, jonka puheenjohtaja ja jäsenet valitaan vuosikokouksessa. Toimikunnan koko on avoin. Suositellaan, että ainakin yksi toimikunnan jäsenistä olisi läpäissyt Kennelliiton jalostusneuvojan peruskurssin.

4. Nykytilanne

4.1 Populaation koko ja rakenne

Akitojen populaation kokoa ja rakennetta arvioitaessa on huomioitava rodun suhteellisen lyhyt historia Suomessa ja etenkin amerikanakitan ja akitan välisen rotujaon jälkeinen kasvatuksen lisääntyminen. Ennen vuotta 2000 (lähes) puhtaita akitapentueita oli Suomessa syntynyt vain viisi (vuosina 1997–1999), loput akitana rekisteröidyt olivat amerikanakitoja. Rotujaon jälkeen, jalostuksen päämäärien selkiinnyttyä, akitan kasvatustoiminta alkoi vähitellen vilkastua.

Taulukko 1. Akitojen rekisteröintimäärät, jalostukseen käytetyt koirat, tuonnit ja kasvattajat vuosina 2000-2007

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Pentueet	1	3	2	7	5	4	6	7
Pennut (kotimaiset)	4	19	16	45	32	20	29	29
Tuontikoirat	2	2	2	6	2	2	5	2
Rekisteröinnit yht.	6	21	18	51	34	22	34	31
Jalostukseen käytetyt urokset	1	3	2	6	2	4	6	5
Jalostukseen käytetyt nartut	1	3	2	7	5	4	6	7
Kasvattajat	1	3	2	7	5	4	5	5
Tehollinen populaatio	2	6	4	13	6	8	11	13
Sukusiitosprosentti	0,00%	0,00%	0,00%	0,40%	0,06%	0,00%	0,09%	1,21%

Suomessa on ennen vuotta 2000 rekisteröity yhteensä 266 akita, joista noin 50 kpl on akitoja ja loput amerikanakitoja. Vuodesta 2000 vuoteen 2007 on rekisteröity akitoja 217 kpl. (tilanne 31.12.2007)

Maassamme arvioidaan tällä hetkellä olevan noin 220 akita.

Kasvattajat

Vuonna 2007 oli Suomessa 8 kennelnimen omaavaa akitakasvattajaa.

Kanta muissa maissa

Japanissa akitoja on kymmeniä tuhansia.

USA:n kenneljärjestö AKC rekisteröi edelleen amerikkalaiset ja japanilaiset akitat samaan akita-rotuun. Kaikista rekisteröidyistä akitoista noin pari sataa on akitoja, loput amerikanakitoja.

Euroopassa rotu on suosittu etenkin Saksassa, Ranskassa ja Italiassa. Koiria rekisteröidään vuosittain arviolta joitakin satoja.

4.2 Jalostuspohja ja siitosmateriaali

Populaation perinnölliseen monimuotoisuuteen vaikuttaa paitsi jalostuskoirien suku / sukulaisuus, myös se kuinka paljon kutakin koiraa käytetään. Sukusiitosaste on suurimmillaan ollut vuositasolla 1,21% (ajalla 2000–2007), joskin prosentti on laskettu alle viiden polven mukaan. Vuoden 2007 sukusiitosaste nousi muita vuosia huomattavasti korkeammaksi puolisisarparituksen vuoksi. Sukusiitosastearvio ei todellisuudessa kuitenkaan ole akitan kohdalla yliampuva, sillä jalostukseen käytetyt koirat ovat olleet hyvin pitkälti varsin erisukuisia: vanhempien sukutauluissa esiintyy hyvin harvoin samoja koiria. Tilanne olisi kuitenkin erilainen, jos lähdetäisiin sukutaulussa kauemmaksi. Rotu on itsessään lähtöisin vain muutamasta kantakoirasta, joten perinnöllinen vaihtelu rodun sisällä on verrattain pieni. Populaation monimuotoisuudelle olisi hyväksi, jos mahdollisimman monta jalostusvaatimukset täyttävää yksilöä – niin urosta kuin narttuakin – käytettäisiin jalostukseen suunnilleen yhtä paljon. Yhden koiran liiallista jalostuskäyttöä tulee välttää.

Jalostukseen on vuosina 2000–2007 käytetty 21:ta urosta ja 20:ta narttua. Sukupuolijakauma on lähes ideaalinen. Näin pieni populaatio ei kuitenkaan voi olla omavarainen, vaan populaation monimuotoisuus on jatkossakin turvattava uusilla, erisukuisilla tuontikoirilla.

Rodun tehollinen populaatiokoko tänä aikana oli yhteensä 41. Tehollinen populaatiokoko lasketaan kaavasta:

$$N_e = \frac{4 \cdot u \cdot n}{u + n}$$

u = jälkeläisiä jättävien urosten lukumäärä
n = jälkeläisiä jättävien narttujen lukumäärä

Tehollinen populaatiokoko kuvastaa jalostuspohjan laajuutta: Mitä suurempi tehollinen populaatiokoko on, sitä parempi. Yllä oleva kaava antaa turhan positiivisen kuvan kannan tilanteesta, sillä se ei ota lainkaan huomioon jalostukseen käytettyjen koirien välisiä sukulaisuussuhteita. Kaava on siis yliarvio etenkin akitan todellisesta tilanteesta. Akitalla on jo lähtökohtaisesti varsin suppea geenipooli maailman laajuisesti.

Ihanteellinen tilanne olisi, jos jalostukseen käytettävät koirat eivät olisi toisilleen läheistä sukua ja että jokaista jalostuskriteerit täyttävää rodun yksilöä käytettäisiin kutakin jalostukseen vain kerran. Tämä on käytännössä kuitenkin lähes mahdotonta, sillä jos kutakin yksilöä käytettäisiin vain kertaalleen jalostukseen, tulisi täysin mahdottomaksi uusien, erisukuisten koirien maahantuonti. Harvalla kasvattajalla on varaa tuottaa koiria vain yhtä jalostuskäytökertaa varten. Yhden pentueen periaatteella olisi myös vaarana menettää arvokkaita sukulinjoja, jos tämän yhden ainoan pentueen toinen vanhempi osoittautuisikin vakavan perinnöllisen sairauden periyttäjäksi. Näin ollen ei toisenkaan, perimältään kyseisen sairauden suhteen terveen vanhemman geenit pääsisi jatkumaan, koska jokaista koiraa saisi käyttää jalostukseen vain kerran ja ainoan pentueen pennut suljettaisiin pois jalostuskäytöstä.

Suomessa esiintyy yksittäisten koirien, niin narttujen kuin urostenkin, liikakäyttöä. Seuraavilla koirilla on huomattavan suuri pentumäärä verrattuna kahdeksan viimeisen vuoden aikana syntyneisiin pentuihin, tarkasteluväli vuodet 2000–2007:

Urokset:

Fujimaru Go Seaside Nakagawa (ER37107/03). Uroksen jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 18,56%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä on vuonna 2007 jo 23 kpl.

Dairin Go Fukuoka Tokuhisa (ER23300/04). Uroksen jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 11,34 %, joka ylittää juuri ja juuri suositusrajan. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä on vuonna 2007 jo 12 kpl.

Nartut:

Okami's Give Me Love (FIN25118/99). Jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 17,50%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä tarkasteluvälillä 13 kpl, joista 3 pentua on puolisisarparituksesta.

Tsunami No Go Royal Nippon Akitos (ER31760/02). Jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 14,90 %. Toisen polven pentujen lukumäärä on tarkasteluvälillä nolla.

Nijiyaka-Go (FIN36178/00). Jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 12,40%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä tarkasteluvälillä on 10 kpl, kolmannessa polvessa pentuja on 13 kpl.

Vuosien 2000–2007 aikana syntyneistä pennuista melkein puolet (44,80 %) on yllä olevien kolmen nartun jälkeläisiä ja kolmannes (29,9%) yllä olevien urosten jälkeläisiä. Fujimaru Go Seaside Nakagawan ja Tsunami No Go Royal Nippon Akitosin takaa löytyy paljon käytetty koira Touichi Go Noshiro Senjusou kolmannelta polvesta. Touichin pentu Tougaku Go Mizushima Nakajimasou, Fujimaru Go:n sukutaulussa toisessa polvessa, esiintyy myös maailman laajuisesti monen akitan sukutaulussa. Fujimarun isä Kakusui Go Tezuka Kensha, Touichin pentu, on yksi nykypäivän käytetyimmistä uroksista Euroopassa.

Okami's Give Me Love:n ja Nijiyaka-Go:n takaa löytyy uros Daiji Go Kisarazu Shirai Kensha sekä narttu Eri of Tokyo Takryuh, joiden takaa löytyy paljon käytetty uros Daiunjou Go Kisarazu Itou. Daiji Go ja Daiunjou Go löytyvät myös toiseksi eniten käytetyimmän uroksen Dairin Go Fukuoka Tokuhisan takaa, sekä monen monen muun koiran sukutaulusta niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Daiunjou Go:n isä Ise Unryu Go Ise Meiwa Kensha on yksi kautta aikojen käytetyimmistä jalostusuroksista.

Sekä eniten käytetyillä nartuilla että uroksilla on paljon jälkeläisiä kannan kokoon nähden.

Taulukko 2. Rekisteröidyt pentueet vuosilta 2000–2007, kotimaiset koirat kursiivilla.

Uros	Narttu	Pentuja	%-osuus
AKASTA'S AKA FUJI	OKAMI'S GIVE ME LOVE	10	5,2
AKIBONO-ROYAL NIPPONAKITOS	NIJIYAKA-GO	10	5,2
DAIRIN GO FUKUOKA TOKUHISA	AKASTA'S SACHI'KO	4	2,1
	CANDIDA'S SEPTEMBER SONG	3	1,5
	<i>KAAKKOMÄEN EMIKO</i> 3	1,5	
	<i>PALOKIN LUCKY NUMBER</i>	5	2,6
	TAMAME GO KOTOOKA KODAMASOU	7	3,6
DAIUNKAI GO BOUSHUU KAIKASOU	HONOKA GO KURUME HIROSE	4	2,1
FUJIMARU GO SEASIDE NAKAGAWA	OKAMI'S GIVE ME LOVE	10	5,2
	<i>PALOKIN LIKE A DREAM</i>	5	2,6
	TSUNAMI-NO-GO ROYAL NIPPONAKITOS	21	10,8
FUJIYAMA GO FUJITAEN	HONOKA GO KURUME HIROSE	1	0,5
	<i>KAAKKOMÄEN DAIDAI</i>	5	2,6
	TSUNAMI-NO-GO ROYAL NIPPONAKITOS	8	4,1
GOUSHI GO YAHATA KENSHA	<i>VIRIBUS UNITIS ANGERONA</i>	7	3,6
HAMIGAKI AS ARAS AN UACHTARAIN	NIJIYAKA-GO	6	3,1
HOKUOUKENSOU NO AKEBONO	TAMAME GO KOTOOKA KODAMASOU	4	2,1
HOMAREMON GO	TAMAME GO KOTOOKA KODAMASOU	6	3,1
YAMATO SAKURAGAOKASOU			
HOMAREUNSHOU GO YAMAHAN	<i>VIRIBUS UNITIS ANTEVORTE</i>	6	3,1
<i>KAAKKOMÄEN DAIMYOU</i>	OKAMI'S GIVE ME LOVE	7	3,6
<i>KAZUMI</i>	<i>MONEYPENNY</i>	3	1,5
KOUN GO SANJO KENSHA	AKASTA'S SACHI'KO	6	3,1

OKAMI'S REDMAN THE EXPLORER	NOVEN'S HAZIGO THE BASNAUZ	4	2,1
SEIOU GO TSUKUNOSOW JP	ÄNGSMYRENS ICHIGATSU JIAI KENKOVJI	2	1,0
SHIRA KUMA	YUKIGUNI NO SHIMOBASHIRA-GO	6	3,1
WARAIBANASHI-GO NO SHATSUKO	OKAMI'S GIVE ME LOVE	7	3,6
YUKIGUNI NO SHIMOFURI-GO	LET'S PARTY AS ARAS AN UACHTARAIN	4	2,1
YUKIGUNI NO SHIMOYO-GO	CHIE	10	5,2
	CANDIDA'S SEPTEMBER SONG	5	2,6
	HONOKA GO KURUME HIROSE	4	2,1
ÄNGSMYRENS YORI NO KOGAWE	NIJIYAKA-GO	8	4,1
	PALOKIN WILL-O-THE-WISP	3	1,5
	yht. 194		100,2
	(pyöristysvirhe 0,2 %-yks.)		

Taulukko 3. Käytettyjen urosten osuudet tilastointiaikana 2000–2007

#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus
1	FUJIMARU GO SEASIDE NAKAGAWA	4	36	18,56%
2	DAIRIN GO FUKUOKA TOKUHISA	5	22	11,34%
3	FUJIYAMA GO FUJITAEN	4	14	7,22%
4	ÄNGSMYRENS YORI NO KOGAWE	2	11	5,67%
5	AKIBONO-ROYAL NIPPONAKITOS	1	10	5,15%
6	AKASTA'S AKA FUJI	1	10	5,15%
7	YUKIGUNI NO SHIMOFURI-GO	2	10	5,15%
8	YUKIGUNI NO SHIMOYO-GO	2	9	4,64%
9	GOUSHI GO YAHATA KENSHA	1	7	3,61%
10	KAKKOMÄEN DAIMYOU	1	7	3,61%
11	SHIRA KUMA	1	7	3,61%
12	HAMIGAKI AS ARAS AN UACHTARAIN	1	6	3,09%
13	SEIOU GO TSUKUNOSOW JP	1	6	3,09%
14	KOUN GO SANJO KENSHA	1	6	3,09%
15	HOMAREUNSHOU GO YAMAHAN	1	6	3,09%
16	HOMAREMON GO YAMATO SAKURAGAOKASOU	1	6	3,09%
17	OKAMI'S REDMAN THE EXPLORER	2	6	3,09%
18	WARAIBANASHI-GO NO SHATSUKO	1	4	2,06%
19	DAIUNKAI GO BOUSHUU KAIKASOU	1	4	2,06%
20	HOKUOUKENSHA NO AKEBONO	1	4	2,06%
21	KAZUMI	1	3	1,55%

Taulukko 4. Käytettyjen narttujen osuudet tilastointiaikana 2000–2007

#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus
1	OKAMI'S GIVE ME LOVE	4	34	17,5%
2	TSUNAMI-NO-GO ROYAL NIPPONAKITOS	4	29	14,9%
3	NIJIYAKA-GO	3	24	12,4%
4	TAMAME GO KOTOOKA KODAMASOU	3	17	8,8%
5	CHIE	2	10	5,2%
6	AKASTA'S SACHI'KO	2	10	5,2%
7	HONOKA GO KURUME HIROSE	3	9	4,6%
8	CANDIDA'S SEPTEMBER SONG	2	8	4,1%
9	VIRIBUS UNITIS ANGERONA	1	7	3,6%
10	VIRIBUS UNITIS ANTEVORTE	1	6	3,1%
11	YUKIGUNI NO SHIMOBASHIRA-GO	1	6	3,1%
12	PALOKIN LIKE A DREAM	1	5	2,6%
13	KAKKOMÄEN DAIDAI	1	5	2,6%
14	PALOKIN LUCKY NUMBER	1	5	2,6%
15	NOVEN'S HAZIGO THE BASNAUZ	1	4	2,1%
16	LET'S PARTY AS ARAS AN UACHTARAIN	1	4	2,1%
17	MONEYPENNY	1	3	1,5%
18	PALOKIN WILL-O-THE-WISP	1	3	1,5%
19	KAKKOMÄEN EMIKO	1	3	1,5%
20	ÄNGSMYRENS ICHIGATSU JIAI KENKOVJI	1	2	1,0%

Taulukko 5. Tuontikoirien alkuperämaat 2000–2007

Syntymämaa	uroksia	narttuja	yhteensä
Japani	7	3	10
Israel	2	1	3
Ruotsi	1	1	2
Alankomaat	1	1	2
USA	0	1	1
Italia	0	1	1
Eesti	0	2	2
Tsekki	2	0	2
Norja	1	0	1
Tanska	0	1	1

Taulukkojen lähde: (jalostus.kennelliitto.fi)

4.3 Luonne ja käyttöominaisuudet

Rotumääritelmä toteaa:

KÄYTTÖTARKOITUS: seurakoira

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Rauhallinen, uskollinen, oppivainen ja vastaanottavainen.

VIRHEET: Arkuus.

4.3.1 Rodun tämänhetkinen tyypillinen luonne

Akita on yleisesti uskollinen ja kiintynyt perheeseensä, sillä on vahva side laumaansa ja usein erityisesti yhteen sen jäsenen.

Kotioiloissa akita on hyvin rauhallinen. Muutamilla yksilöillä esiintyy vartiointiviettä. Vieraisiin ihmisiin akitat suhtautuvat yksilöstä riippuen erittäin ystävällisesti, välinpitämättömästi tai varautuneesti, joskus arasti etenkin nuorena. Saalistusviettä akitoilta löytyy vaihtelevasti, joillakin yksilöillä se on vahva ja toisilta puuttuu lähes kokonaan.

Akita on toisia, etenkin samaa sukupuolta olevia vieraita koiria kohtaan yleensä dominoiva, se eleillään haastaa monesti muut koirat mittaamaan rohkeuttaan ja vastaa haasteisiin yleensä empimättä. Eri sukupuolta olevien koirien kanssa osa akitoista tulee hyvin toimeen. Omassa laumassa akitat voivat tulla toimeen niin saman sukupuolen edustajien, kuin myös erirotuisten koirien kanssa. Jotkut koirat eivät näy huomioivan muita koiria lainkaan.

Akitan oppimiskyky on erinomainen, mutta se kyllästyy helposti toistoihin ja yksitoikkisiin tehtäviin. Miellyttämisen halun puute ei tue tottelevaisuuskoe-tyyppistä osaamista.

Tämän päivän suurin ongelma akitalla luonteen osalta on arkuus, jota ilmenee kohtuullisen paljon. Arkuus ilmenee usein tilanteissa, joissa vieras ihminen lähestyy koiraa. Arka koira saattaa käyttäytyä tällöin hyökkäävästi, jos se ei pääse pakenemaan tilanteesta. Tällainen hyökkäävä käytös tulee osata erottaa dominanssista. Dominoiva luonne aiheuttaa joskus johtajuusongelmia. Ihannekoira on jotain tältä väliltä, rauhallinen ja varmaluonteinen.

Jotkut koirat ovat luonteeltaan hyvin vilkkaita ja energisiä. Tämä ei ole toivottava akitan luonteenpiirre, akitan tulisi olla perusluonteeltaan rauhallinen jo nuorena.

4.3.2 Piirteet, jotka ovat ristiriidassa rodun tyypillisten nykyisten käyttötarkoitusten kanssa

Akita hankitaan tyypillisesti seurakoira- ja ulkoilukaveriksi. Akitat eivät kuitenkaan yleensä tule toimeen vieraiden koirien kanssa, mikä haittaa etenkin kaupunkiolosuhteissa liikkumista ja harrastusmahdollisuuksia. Dominoiva luonne voi olla liian haasteellinen esimerkiksi lapsiperheissä.

Valtaosalla koiristamme on rotumääritelmän toivomat luonteenpiirteet. Vastaanottavaisuutta ei kuitenkaan pidä samaistaa tottelevaisuuteen.

Virheellistä arkaa luonnetta esiintyy jonkin verran. Akitaksi ylivilkasta, liian aktiivista luonnetta esiintyy jonkin verran.

Akita täyttää seurakoiran vaatimukset erinomaisesti; sen hillitty käytös ihastuttaa usein koiria tuntemattomiakin ihmisiä. Arkojen ja heikkohermoisten koirien kanssa ongelmia tulee useimmin. Dominointitaitumus ja koira-aggressiivisuus ovat seurakoiralle ikäviä piirteitä. Vilkkkaus, vaikka ei olekaan rodulle tyypillinen ominaisuus, ei tee koirasta seurakoiraksi sopimatonta. Päinvastoin, vilkas koira voi usein olla parempi harrastuskaveri suuremman toimintatarmon ja usein miellyttämishalunkin ansiosta.

Akitalla on oikeus osallistua MEJÄ-kokeisiin, mutta koetuloksia ei vielä ole. Akitanarttulla, Tamame Go Koto-Oka Kodamasou (ER41198/03), on näyttöä todellisista jäljestystilanteista, joissa tämä koira on toiminut hyvin. Se on muutamaa otteeseen jäljittänyt haavoittuneen peuran metsästä. Luonnetestattu on kuusi koira, joista viidellä hyväksyty tulos. (liite 1.)

Kaiken kaikkiaan testitulosten perusteella akitan luonne ei vastaa mainetta – akita mielletään yleensä kovaksi, taistelutahtoiseksi ja teräväksi koiraksi. Testatut koirat ovat kuitenkin pääsääntöisesti ennemminkin vetäytyviä kuin teräviä, kohtuullisen vilkkaita, taistelutahto on pieni, luonne useammin hieman pehmeä, hermorakenne hieman rauhaton. Kaikki olivat luoksepäästäviä, toimintakyky kohtuullinen – pieni.

Testatut koirat ovat melko hyvä otos akitojen eri luonteiden kirjosta.

Muutama amerikanakita on testeissä merkitty akitaksi, näitä koiria ei tässä tilastossa ole otettu huomioon.

Luonnetestissä akita ei koe tilannetta todellisina uhkatilanteita, jolloin reaktiot jäävät laimeiksi. Testattujen koirien perusteella näyttää siltä, että niillä on korkea ärsytyskynnys, ne seuraavat omistajan reaktioita ja malttavat odottaa tilanteen kehittymistä loppuun asti.

Koska luonnetesti on tehty erityisesti palveluskoiria silmälläpitäen, ei ole tarkoituksenmukaista hakea kokeesta korkeita pisteitä. Eri osa-alueita tarkastelemalla ja peilaamalla niitä rodun toivottuihin luonneominaisuuksiin, saadaan kokeesta kuitenkin hyödyllistä ja mielenkiintoista tietoa.

Mejä-koe mittaa akitan luontaista kykyä jäljittää riistaa ja kykyä itsenäiseen työskentelyyn, joka on akitalle luonteenomaisempaa.

4.3.3 Akitan luonne muualla

Alkuperämaassaan Japanissa akitat eivät ole samalla tavalla seurakoiria kuin Suomessa. Niiden elämä kuuluu nykyisin usein tarhassa tai häkissä, ei niinkään perhekoirana. Tästä johtuen käyttäytyminen on erilaista. Koirien tulee olla helposti käsiteltävissä ja hankalat luonteet karsiutuvat pois. Kuitenkin erilainen käyttäytyminen johtune ainakin osaksi tavasta kasvattaa koirat syntymästään asti ulkona häkeissä. Tällaiset koirat ovat iloisia kaikesta huomiosta, eikä niillä ole elämäkokemuksen puutteesta johtuen voimakasta dominointitaitumusta. Tällainen opittu käyttäytymismalli ei luonnollisestikaan periydy.

Saksassa on käytössä jalostuskoirille pakollinen luonnetesti, jossa kiinnitetään huomiota nimenomaan koiran yhteiskuntakelpoisuuteen. Suuri painoarvo annetaan koirien hyvälle käytökselle toisten koirien kohtaamistilanteissa. Testi ei kuitenkaan välttämättä anna todellista kuvaa koira-aggressiivisuudesta, koska siihen voi harjoitella. Tästä syystä se ei ole kovin hyvä jalostuksen etenemisen mittari.

USA:ssa on kiinnitetty huomiota etenkin urosten huonoon käytökseen muiden urosten läsnä ollessa. Tämä koetaan ennemmin koulutuksen puutteena kuin virheenä koiran luonteessa.

4.3.4 Luonteen huomioiminen jalostuksessa

Rotumääritelmästä puuttuu maininnat dominoivasta ja pidättyväisestä luonteesta. Nämä ovat kuitenkin olleet akitalle tyypillisiä luonteenpiirteitä. Koska nykyinen rotumääritelmä ei niitä kuitenkaan mainitse ja koska ne eivät tue nykyistä käyttötarkoitusta, tulisi etenkin dominointitaipumuksesta pyrkiä eroon. Pidättyvyys akitalla on ominaisuutena hyväksyttävä, kunhan koira on hermorakenteeltaan vahva.

Suosittelaa jalostuskoirien luonnetestausta. Vähintäänkin vaaditaan, että jalostukseen käytettävä koira on saanut näyttelyarvostelusta arvosanan ”erittäin hyvä” tai sillä on hyväksytty TOKO-tulos tai läpäisty KivaKoirakansalainen-testi.

Tottelevaisuuskoe

Koulutuksen tarkoituksena on opettaa koiralle miellyttävää ja hallittua käyttäytymistä sekä koiran ohjaajalle oikeaa ja asiallista koiran käsittelytaitoa. Kokeissa testataan koiran ja ohjaajan välistä yhteistyötä sekä koiran koulutuksen tasoa neljässä eri luokassa.

Kokeeseen saavat osallistua kaikki tunnistusmerkityt ja Suomen Kennelliiton määräysten mukaisesti rokotetut 10 kk täyttäneet koirat. Erikoisvoittajaluokkaan saavat osallistua 15 kk täyttäneet koirat. Koemuoto on avoin kaikille roduille sekä sekarotuisille koirille.

(lähde <http://www.kennelliitto.fi/FI/toiminta/kokeet/toko/Etusivu.htm>)

Kiva Koirakansalainen -testi

Koiran omistaja voi testin avulla varmistaa, missä vaiheessa oman koiran koulutus on ja olisiko jollain alueella parantamisen varaa. Koska koira on elävä olento, se ei välttämättä tee kaikkea testihetkellä yhtä loistavasti kuin kotioloissa. Testin voi uusida ellei sitä läpäise.

Testi ei ole kilpailu eikä sen suorittamisessa vaadita sellaista täsmällisyyttä kuin tottelevaisuuskokeissa. Tärkeintä on, että koira on omistajansa hallinnassa ja parivaljakko toimii yhteistuumin eri tilanteissa. Koiran ja omistajan yhteispeli testialueella on tärkeä osa testiä.

(lähde <http://www.kivateam.fi/kivakoirakansalainen>):

Ihmisiä kohtaan arkoja tai aggressiivisia koiria ei suositella käytettäväksi jalostukseen.

4.4 Terveys

4.4.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Voimassa olevan PEVISA ohjelman mukaan:

Pentujen vanhemmista tulee olla lonkkakuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto **astutushetkellä**. Silmätarkastuslausunto ei saa olla 24 kk vanhempi.

Akitan PEVISA vuodelle 2008

Lonkkakuvauspakko	on
Min. ikä kuvaushetkellä	12 kk
HD raja-arvo	ei
Kyynärkuvaus pakko	ei
Polvitutkimus pakko	ei
Silmätarkastus pakko	on
Silmälausunto korkeintaan	24 kk
jalostuksesta poissulkevat silmäsairaudet	ei

Ohjelma on voimassa 31.12.2008 saakka.

Akitan PEVISA-ohjelmaan on sisällytetty lonkkakuvaus lonkkaniveldysplasian toteamiseksi, ja silmäpeilaus HC, PRA ja RD -muutosten toteamiseksi.

Lonkka- ja kyynärniveldysplasia

HD (hip dysplasia) eli lonkkaniveldysplasia tarkoittaa kehityshäiriötä lonkkanivelessä. Dysplastisessa nivelessä reisiluun yläpää ei sovi tiiviisti lonkkamaljaan, joka saattaa olla epämuodostunut ja aiheuttaa nivelessä kulumaa, joka voi johtaa nivelrikon kehittymiseen. Myös löysyys ilman epämuodostumia saattaa johtaa nivelrikon kehittymiseen. Vaikea-asteisessa lonkkaniveldysplaisassa koiralla on kipuja ja lepäämisen jälkeen kankeutta takajaloissa. Lonkkakuvaustuloksissa A on terve, B rajatapaus, C, D ja E luokitellaan sairaaksi, HD positiiviseksi, vaikka koira ei lonkkiaan oirehtisikaan.

Lonkka- sekä kyynärniveldysplasia periytyy polygeenisesti, eli sen syntyyn vaikuttaa suuri joukko eri geenejä sekä erilaiset ympäristötekijät, kuten esimerkiksi liikunta ja ruokinta. On huomattu viitteitä sellaiseen, että perimältään tervelonkkaista koiraa ei ympäristötekijöillä saisi huonolonkkaiseksi, mutta perimältään huonolonkkainen koira voi oikealla ruokinnalla ja liikunnalla kehittyä tervelonkkaiseksi aikuiseksi. Jos koiralla siis on huonot lonkat, voidaan olettaa, että sillä on myös perinnöllinen taipumus siihen. Lonkkaniveldysplasia kehittyy kun lonkkamalja luutuu koiran kasvuvaiheessa. Koiran perintötekijät ja ympäristötekijät vaikuttavat lonkkamaljan kehitykseen.

Periytymisaste kuvaa jonkin ominaisuuden geneettisen vaihtelun osuutta kokonaisvaihtelusta. Se kertoo, missä määrin geenit keskimäärin vaikuttavat johonkin ominaisuuteen ja toisaalta kuinka suuri osuus on muista tekijöistä aiheutuvaa. Ympäristön vaikutuksen takia yksilön ilmiästä ei voi päätellä sen perimää. Lonkkaniveldysplasian periytymisasteiden on todettu olevan rodusta ja populaatiosta

riippuen kohtalaisia tai korkeita, minkä johdosta lonkka- ja kyynärnivelenkin kasvuhäiriöt ovat hyvin vähennettävissä jalostusvalintojen avulla.

Taulukko 6. Lonkkatulokset ajalta 01.01.2000-31.12.2007

Vuosi	Synt.	A kpl %		B kpl %		C kpl %		D kpl %		E kpl Tutkittu %		
2000	11	0	0	1	33,3	1	33,3	1	33,3	0	3	27,3
2001	18	2	28,6	2	28,6	1	14,3	2	28,6	0	7	38,9
2002	24	4	40,0	3	30,0	3	30,0	0	0	0	10	41,7
2003	42	4	36,4	3	27,3	3	27,3	1	9,1	0	11	26,2
2004	36	6	54,5	3	27,3	1	9,1	1	9,1	0	11	30,6
2005	22	1	12,5	3	37,5	3	37,5	1	12,5	0	8	36,4
2006	31	0	0	1	50	1	50	0	0	0	2	6,5
2007	29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
yhteensä: 213		17		16		13		6		0	52	24,4

Yhteensä viideltätoista (15) koiralta on kuvattu kyynärät ja kaikilla on tulos 0/0, viideltä (5) koiralta on tutkittu polvet, tulos kaikilla 0/0.

Taulukko 7. Lonkkatulokset ajalta 01.01.1993–31.12.1999 (akitat eriteltyinä amerikanakitoista)

lonkkatulokset	kpl	%
A	4	36,36
B	4	36,36
C	0	0,00
D	3	27,28
yht.	11	koiraa kuvattu

Yhteensä 10 koiraa silmäpeilattu, yhdelläkään ei ollut HC-, PRA- tai RD muutoksia.

Kolmelta (3) koiralta kuvattu kyynärnivelet, kaikilla tulos ollut 0/0.

Yhdeltä koiralta tutkittu polvet, tulos 0/0.

Taulukko 8. Terveiden ja sairaiden lonkkien osuudet ennen ja jälkeen vuotta 2000

Vuosilta 1993-31.12.1999		Vuosilta 2000-2007	
A + B	yht. 72,7 %	A + B	yht. 63,4 %

Taulukkojen lähde: (jalostus.kennelliitto.fi)

Akitan PEVISA - ohjelma ei sisällä jalostusrajoituksia tutkimustuloksista riippuen, ohjelman mukaisesti rodulle on kuitenkin voimassa tutkimuspakko. Koirien jalostuskäyttö riippuu täysin kasvattajan omasta harkinnasta, ja tästä johtuen PEVISA-ohjelma ei akitan kohdalla kavenna jalostuspopulaatiota millään lailla.

Kahta huonolonkkaista koiraa (C-D) ei pidä yhdistää ja E-lonkkaista ei pidä käyttää lainkaan jalostukseen.

Silmäsairaudet

Silmäpeilauksessa koiralta tutkitaan silmänpohja, mykiö, luomet, sarveiskalvot, sädekehä ja kirjataan niissä havaitut mahdolliset löydökset. Akitan PEVISA - ohjelmaan on sisällytetty HC, PRA ja RD-muutokset.

HC tarkoittaa harmaakaihia, jolloin silmä on menettänyt läpinäkyvyytensä. Nuorilla koirilla tavattavan kaihin oletetaan olevan yleensä perinnöllistä. on olemassa monia erilaisia perinnöllisen harmaakaihin muotoja, yleensä periytymistapaa ei tunneta.

Perifeerisen PRA:n, eli verkkokalvon etenevän surkastumisen on silmäsairaus, joka lopulta johtaa koiran sokeutumiseen. Perifeerisen PRA:n oletetaan periytyvän akitalla väistävasti eli resessiivisesti ja se voidaan havaita vasta aikuisella koiralla. Tästä syystä sen karsiminen koirakannasta on hyvin hankalaa.

RD eli retinaali dysplasia on verkkokalvon kasvuhäiriö, joka on synnynnäinen. Vakavimmassa muodossa verkkokalvo voi irrota silmänpohjasta ja aiheuttaa sokeuden. Rajatapauksessa verkkokalvossa on vain lieviä muutoksia. RD:n muotoja on kolme, mRD, gRD ja tRD, joista jälkimmäisin on vakavin. **Nykykäsitys on, että eri RD-muodoilla ei ole sama geneettinen tausta.**

Viimeisen viiden vuoden aikana Suomessa tutkituilla akitoilla (yhteensä 31 koiraa) ei ole todettu yhtäkään HC-, RD- tai PRA- tapausta. RD – rajatapauksia on todettu muutama, joten tilannetta tulee seurata. (<http://koti.mbnet.fi/tuulen/jkoodit.htm>)

Lähteet 4.4.1:

(<http://personal.inet.fi/cool/punasukan/Lonkka.htm>)

(<http://www.flatti.net/jalostus/sairaudet.htm>)

(<http://www.saunalahti.fi/samans/SHS/sairaudet/per-sair-taul.html>)

4.4.2 Esitettävä PEVISA-ohjelma

Pentujen vanhemmista tulee olla lonkkakuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei saa olla 24 kk vanhempi.

Koiran minimi-ikä kuvaushetkellä on 12 kuukautta.

4.4.3 Muut rodulla Suomessa todetut merkittävät sairaudet

Akitalla Suomessa ja maailmalla tavattavista sairauksista merkittävimmät ovat SA (Sebaceous Adenitis) ja VKH (Vogt-Koyanagi-Harada kaltainen syndrooma tai UDS). Useissa tilastollisissa laskelmissa on osoitettu, että SA on akitoilla autosomaalisesti resessiivisesti periytyvä. Tämä tarkoittaa, että sairastuakseen koiran on perittävä virheellinen geeni kummaltakin vanhemmaltaan. Koira, jolla on perimässään yksi virheellinen ja yksi normaali geeni, ei sairastu, koska virheellinen geeni on resessiivinen eli väistävää. Tällainen koira on kuitenkin sairauden kantaja ja periyttää virhegeeniä keskimäärin puolelle jälkeläisistään. Jos koira sairastuu SA:han, tarkoittaa se sitä että sen molemmat vanhemmat ovat virhegeenin kantajia. VKH:n tarkkaa periytymiskaavaa ei tunneta, mutta myös sen oletetaan periytyvän resessiivisesti. (lähde: WUAC:in SA-tutkimus <http://www.wuac.info>)

Akita ry:lle on kautta aikojen ilmoitettu yhteensä yhdeksän SA-diagnosoitua ja kolme VKH-diagnosoitua suomalaista tai suomalaisomistuksessa olevaa japanilaistyyppin koiraa. Vaikka sairastapauksia on verraten vähän, jalostusmateriaalin vähydestä johtuen tautitapaukset ovat usein koskettaneet suurta osaa akitakannastamme.

Sekä SA että VKH ovat autoimmuunisairauksia, joissa elimistön puolustusjärjestelmä hyökkää sen omia kudoksia vastaan. SA on ihon talirauhasten autoimmuunitulehdus, jonka seurauksena talirauhanen surkastuu ja karvanysty kuolee. Tauti voi olla koiralle erittäin kivulias, sillä sairas koira usein kutiaa ja raapimalla vain pahentaa oloaan. Vogt-Koyanagi-Harada -kaltaiselle syndroomalle (myös UDS) on ominaista ihotulehdus, joka keskittyy pigmenttisoluihin etenkin ihon ja limakalvon rajakohtiin, useimmiten myös silmiin aiheuttaen äkillisen sokeutumisen, jonka vuoksi koira yleensä lopetetaan.

Koska SA ja VKH ovat resessiivisesti periytyviä, niiden kitkeminen kannasta on erittäin hankalaa ja tällä hetkellä mahdollista vain avoimuudella ja tauteja periyttävien koirien ja niiden lähisukulaisten jalostuskäyttöä välttämällä.

(http://www.akita-shiba.net/terveys_autoimmuuni.shtml)

Rodussa on esiintynyt myös pigmenttikatoa kirsussa ja huulissa. Autoimmuunisairauksiin liitetään usein oireena pigmenttikato, joten sen esiintymistä koirakannassa on syytä tarkkailla.

Koska autoimmuunisairaudet ovat akitalla varsin yleisiä, tulisi jalostuksessa kiinnittää erityistä huomiota samaan ominaisuuteen vaikuttavien geenivariaatioiden säilyttämiseen. Yksittäisten geenien muunnoksia ja variaatioita ei saisi hukata, mitä tapahtuu suku- ja linjasiitoksessa. MHC-geenit (major histocompatibility complex) tuottavat elimistön puolustusjärjestelmän valkuaisaineita, joiden avulla elimistö erottaa omat solut vieraista. Taudinaiheuttajat ja loiset saavat aikaan MHC-geenialueeseen kohdistuvan valintapaineen, jolloin elinkykyisimmät geeniyhdistelmät selviävät. Tarpeeksi suuri jalostuseläinten määrä ja jalostuskumppanien mahdollisimman etäinen sukulaisuussuhde auttavat ylläpitämään MHC-geenien monimuotoisuutta ja siten tukemaan rodun elinvoimaisuutta. Esimerkiksi vanhempi-jälkeläinen tai täyssisarparitus aiheuttavat 25% vähenemisen jälkeläisten MHC-alueen monimuotoisuudessa.

(*lähde: HETI ry:n seminaarin aineisto, Katariina Mäki ja Tarja Ekman*)

Suomessa on todettu muutama patella luksaatio -tapaus (polvilumpion sijoiltaanmeno). Takajalkojen ongelmana mainittakoon myös suorat tai ylitaipuvat kintereet.

Purentaviat ovat harvinaisia.

4.4.4 Yhteenveto muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

Ruotsissa on todettu joitakin PRA- tapauksia, joten sairautta rodussa kuitenkin esiintyy.

Norjassa katsotaan, että akitojen terveydentila on yleisesti hyvä. Joillain koirilla on iho-ongelmia, pienempiä allergioita ja kutinoita, joihin ei ole löydetty lääketieteellistä syytä. Myös joitain pemphigus tapauksia on diagnosoitu. PRA:ta esiintyy vain harvoin.

Saksassa SA ja VKH ovat jonkinasteisia ongelmia. SA:ta pidetään siellä astetta pahempaan vaivana kuin VKH:ta.

Akitan sairauksista on kaiken kaikkiaan erittäin vaikeaa saada tietoja ulkomailta, etenkin Japanista rodun kotimaasta. Kuitenkin viime vuosina on herätty huomaamaan surkea tilanne autoimmuunisairauksien osalta ja käynnissä onkin projekti SA-taudin aiheuttavan geenin löytämiseksi ja geenitestin kehittämiseksi.

Epilepsiaa on esiintynyt rodussa jonkin verran, mutta sen periytyvyydestä ei ole tietoa. SA:n ja VKH:n lisäksi muitakin autoimmuunisairauksia on tavattu, esim. pemphigus foliaceus (aiheuttaa samantyyppisiä iho-oireita pään alueelle kuin SA) ja hypothyroidismi (kilpirauhasen vajaatoiminta). Häntämutkia on tavattu.

4.5 Ulkomuoto

Rotumääritelmä kuvaa akitaä sanoin suurikokoinen, vankka, tasapainoinen ja voimakasrakenteinen; selkeät sukupuolten tunnusmerkit. Olemukseltaan koira on ylväs ja vaatimattoman omanarvontuntoinen, vahva ja kestävä. Akitalle tunnusomaisen rotuleiman antaa ilme, johon kuuluvat melko pienet, itämaiset silmät ja pienet, paksut, kolmionmuotoiset, kärjistään hieman pyörityneet korvat, jotka ovat kallistuneet etuviistoon muodostaen niskan kanssa kauniin yhtenäisen kaaren.

Tavoiteohjelman liitteenä on akitan virallinen rotumääritelmä.

Kaikkiaan rodun ulkomuodollinen laatu on parantunut selvästi viimeisen viiden vuoden aikana. Akitan rotumääritelmän puitteisiin sopii kuitenkin erityyppisiä koiria ja koirakantamme onkin ulkomuodollisesti melko heterogeeninen. Yhtä oikeaa tyyppiä ei voida osoittaa. Rodun kotimaassakin on nähtävissä ulkomuodoltaan toisistaan eriäviä linjoja, jotka kuitenkin ovat kaikki rotumääritelmän mukaisia. Vaikka rotumääritelmään mahtuu erityyppisiä koiria, voidaan kuitenkin löytää yhteisiä piirteitä joissa on parantamisen varaa.

Selkein kehitys on tapahtunut amerikanakitan piirteiden vähenemisessä. Tyypillisiä virheitä ovat olleet liian pystyasentoiset ja vääränmalliset korvat, pyöreät silmät, raskas ja löysähuulinen kuono sekä plyysiturkki (liian lyhyt ja makaava karva) ja väärä väritys. Nämä piirteet ovat vähentyneet kannassa, mutta niitä esiintyy edelleen.

Tämän hetken silmiinpistävimät ongelmat ulkomuodossa ovat kapearintaisuus ja heikot takaosat. Akitan tulee olla vahvaluustoinen, mutta ei kuitenkaan niin raskas kuin amerikanakita. Heikot takaosat ilmenevät liian suorina polvina ja kintereinä sekä pihtikinttuina. Myös etuosa voi olla liian kapea ja olka- ja kyynärkulmat riittämättömät. Takaosan ongelmat vaikuttavat myös liikkeisiin, joiden tulisi olla yhdensuuntaiset ja suorat. Etenkin takaliikkeissä on huomattavissa kapeutta ja kinnerahtautta.

Häntien muodossa on parantamista – hännän tulisi olla kaunis kieppi. Tällä hetkellä näkyy paljon häntiä, jotka ovat kärjestään veltoja tai liian tiukkoja tai koko häntä on vinossa ja makaa koiran selän päällä. Suurempi virhe on kuitenkin huono hännän asento, mikä johtuu lantion virheasennosta. Jos lantio ei ole oikeassa kulmassa, vaan liian alaspäin viettävä, vaikuttaa häntäkin asettuvan liian alas.

Korvat ovat kaiken kaikkiaan hyviä, mutta liian ohuita korvia esiintyy. Myös korvien kiinnityksessä on puutteita, liian etunojaisia tai pystyjä, sekä liian ylös tai alas kiinnittyneitä korvia tavataan.

Silmissä esiintyy paljon variaatiota, silmät voivat olla liian pyöreät ja ulkonevat tai liian pienet ja syvällä päässä. Liian vaaleita silmiä esiintyy.

Joillain koirilla on kapea pää, mikä on epätoivottavaa.

Löysiä huulia esiintyy etenkin uroksilla.

Jäniksenkypäliä esiintyy, etenkin löysiä takakypäliä.

Turkkien väreissä on parantamista. Punaiset saisivat olla syvemmän punaisia, haalistuneita punaisia esiintyy paljon. Värin pitäisi ulottua myös raajoihin ja kasvoissa silmien alle ja mielellään myös kuononselälle. Punaisilla esiintyy myös nk. seesamikarvoja, jotka eivät ole toivottavia. Brindleillä tulisi olla enemmän ja tasaisemmin jakautuneita raitoja. Brindleillä voisi olla vaaleampi urajiro kasvoissa. Valkoisilla esiintyy paljon keksinväriä korvissa ja selässä, mikä on epätoivottavaa.

Kokonaisuutena akita on rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan luonnollinen ja liioittelematon.

5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta

Vanhan jalostustavoiteohjelman tavoitteet	Arviointi; kuinka tavoitteissa onnistuttu 2000-2007	Syyt
1.YLEISET JALOSTUSTAVOITTEET		
1.1. Terveys ja lisääntyminen	lonkkien osalta tervelonkkaisten osuus on hieman vähentynyt. Silmäsairauksia ei ole todettu lainkaan.	tilastojen vertailu voi johtaa harhaan, sillä aiemmissa tutkimustuloksissa on mukana myös amerikanakitat. Siksi tulosten vertailu on hankalaa.
1.2. Luonne	Kannassa esiintyy arkoja yksilöitä, joissa korostuu varautuneisuus uusia asioita ja tilanteita kohtaan. Luonteenpiirre vaikuttaa melko voimakkaasti periytyvältä. Koira-aggressiivisuus ei ole lisääntynyt, jos ei vähentynykään, mutta koiranomistajien valveutuneisuus ja luonteenpiirteen hallinta on parantunut.	Arkoja yksilöitä on käytetty jalostukseen.
1.3. Käyttöominaisuudet	Akita on edelleen rotuna keskimääräistä vaativampi kasvatettava. Kasvattajien pitää haastatella pennunostajat tarkoin ja arvioida onko akita sopiva rotu perheelle.	
1.4. Ulkomuoto	kts. Kohta 4.4	
2. JALOSTUKSEN PAINOPISTE		
2.1. Jalostuspohja	Tuontikoirat 9 urosta ja 7 narttua. Jalostukseen käytetty 14 urosta ja 15 narttua.	
2.2. Terveys	Astutushetkellä SA:n osalta hyväksytyjä 16 ja ei-hyväksytyjä 5 pentuetta. Myöhempien ilmenneiden sairastapausten vuoksi alkuperäisistä 16 hyväksytystä pentueesta vain 7 täyttäisi vaatimukset SA:n osalta vuonna 2006. Näistäkin osalla SA raja ylittyisi, jos kaikki sairastapaukset olisi ilmoitettu yhdistyksen tietoon. Yhdistys huomioi SA-prosenttia laskettaessa vain sille ilmoitetut viralliset diagnoosit.	
2.3. Tyyppi ja rakenne	Ulkomuodollisesti rotu on Suomessa saavuttanut eurooppalaisen tason. Amerikkalaiset piirteet ovat häviämässä kannasta. Koirilla on paremmat japanilaiset ilmeet.	

3. JALOSTUKSEEN LIITTYVÄT MÄÄRÄYKSET JA OHJEET

3.1. Ulkomuoto	Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yhdistelmät ovat täyttäneet tämän vaatimuksen (näyttelystä 1-palkinto nuorten tai avoimesta luokasta).	Poikkeuksena käytetty yhtä urosta, jolla näyttelystä 3. palkinto sekä yhtä narttua, jolla ei näyttelytulosta lainkaan.
3.2. Terveyttä ja lisääntymistä koskevat ohjeet	SA-prosentin osalta ohjelma ei ole aina toteutunut. Jalostuksen ikäraajat eivät myöskään ole aina toteutuneet.	SA:n periytyvyydestä ei olla yksimielisiä tai siitä ei välitetä.
3.3. Luonne	Muutamassa tapauksessa on arkaa koiraa käytetty jalostukseen.	Arkuuden astetta on vaikea arvioida. Akitan luonneominaisuuksiin kuuluu pidättyväisyys. On vaikea arvioida milloin koira on pidättyväinen ja milloin arka. Akitan kasvuun voin kuulua nuorena vaihe, jolloin ne ovat epäluuloisia uusia asioita kohtaan. Riippuu paljon tämän ikäkauden kasvatuksesta, mihin suuntaan luonne kehittyy. Aikuisena hankitun akitan todellista luonnetta voi olla tästä syystä vaikea arvioida.
3.4. Käyttöominaisuudet		
3.5. Kasvattajaa, koirankauppaa, maahantuontia yms. koskevat määräykset ja ohjeet	Kaikenkaikkiaan ohjeita on noudatettu hyvin. Yhdistyksen suosituksen vastaisesti on kuitenkin tietoisesti tehty jalostuksen tavoiteohjelmaa täyttämättömiä pentueita.	

6. Jalostuksen tavoitteet ja strategiat

6.1 Visio

Akita on tulevaisuudessakin ennen kaikkea seurakoira. Koirat ovat luonteeltaan tasapainoisia ja rauhallisia. Rodun luonne ja status seurakoirana eivät kuitenkaan estä koirien käyttöä esimerkiksi metsästyskoirien jäljestyskokeessa tai muussa rodun alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisessa harrastuslajissa. Rotu kehittyy luonteeltaan tasapainoisemmaksi ja varmemmaksi, ulkomuodoltaan entistä enemmän rotumääritelmän mukaiseksi. Koska autoimmuunisairaudet istuvat tiukasti akitakannassa, mutta muuten koirien terveys on varsin hyvä, pyritään terveydentilassa vähintäänkin säilyttämään nykyinen taso ja vähentämään SA- ja VKH- tauteihin sairastuneiden koirien määrää uusilla jalostuskäytön suositusrajoilla.

6.2 Rotuyhdistyksen tavoitteet

Tavoitteena on edelleen pyrkiä säilyttämään ja lisäämään populaation geneettistä monimuotoisuutta. Sukusiitosta pyritään välttämään. Tavoitteena on maksimoida tehollinen populaatiokoko käyttämällä mahdollisimman tasapuolisesti kaikkia jalostustavoitteet täyttäviä koiria.

Luonteen osalta on tavoitteena parantaa koirien luonnetta niin, ettei arkoja yksilöitä esiintyisi. Dominointitaijumusta pyritään lieventämään.

Tavoitteena on seurakoiraksi, perheen ja yhteiskunnan jäseneksi entistä paremmin soveltuva akita. Halutaan kannustaa akitan käyttöä jäljestyksessä ja muussa rodulle luonteenomaisessa, lähinnä hajuaistin käyttöön perustuvassa harrastuslajissa.

Terveyden osalta tavoitteena on pitää autoimmuunisairaudet hallinnassa populaatiotasolla, sekä säilyttää hyvä tilanne silmien osalta. Lonkkaniveldysplasian osalta pyrimme parantamaan tervelonkkaisten koirien osuutta vähintään 75%:n tutkituista koirista viisivuotiskaudella.

Ulkomuodon osalta tavoitteena on parantaa koirien rakennetta ja rotuleimaa. Yhdistelmää suunniteltaessa tulee katsoa, ettei molemmilla vanhemmilla ole samaa heikkoutta.

Etu- ja takajalkojen kulmaukset sekä eturinnan ja rungon kapeus ovat ongelmia, jotka voivat vaikuttaa koiran terveyteenkin.

Korvien koko ja asento ovat melko voimakkaasti periytyviä ominaisuuksia ja korvat vaikuttavat paljon koiran rotutyypilliseen ilmeeseen. Silmissä huomiota tulee kiinnittää erityisesti niiden muotoon. Ilmeessä tulee muutenkin pyrkiä japanilaisempaan olemukseen ja välttää amerikanakitan piirteitä.

Hännän muoto on hankalammin jalostettava. Tärkeintä on kiinnittää huomiota lantion asentoon, joka vaikuttaa hännän asettumiseen oikein, myös liian tiukkahäntäisten tai liian löysähäntäisten yhdistämistä kannattaa välttää.

Akitojen väriin tulee kiinnittää huomiota. Esimerkiksi kahta hailakkaa punaista ei kannata yhdistää. Punaisilla koirilla ei tulisi olla mustia seesamikarvoja. Kaikki kolme väriä tulee säilyttää kannassa.

Kaikki ulkomuodolliset seikat ovat pitkän aikavälin tavoitteita.

Ensisijainen päämäärä on populaation monimuotoisuuden lisääminen, sillä se jo osaltaan edistää terveyttä etenkin autoimmuunisairauksien osalta. Päämääränä on terve ja hyväluonteinen, rotumääritelmän mukainen akita.

6.3 Rotuyhdistyksen strategia

Populaation geenipooli pyritään pitämään mahdollisimman laajana. Uusintayhdistelmiä ei suositella. Yksittäisen koiran liiallista jalostuskäyttöä tulee välttää siten, että pentujen prosentuaalinen osuus viimeisen viiden vuoden aikana syntyneistä pennuista ei ylitä kymmentä (10) prosenttia. Pyritään maksimoimaan tehollinen populaatiokokoo ja edistämään koirien tasapuolista jalostuskäyttöä tarjoamalla jalostusneuvontaa, kutsumalla koiria jalostustarkastuksiin, kannustamalla terveystutkimuksiin ja ylläpitämällä jalostusurolistaa. Sisäsiitosta ei tule harjoittaa. Linjausta, jossa sisäsiitoskerroin on yli 6,25% viidellä sukupolvella laskettuna ei suositella.

Jalostuksen tavoiteohjelmamme raja yksittäisen koiran liikakäytölle yrittää reippaasti Kennelliiton suosituksen, joka olisi 10% kahden viimeisen vuoden aikana syntyneistä pennuista tai 5% sukupolven, eli noin viimeisen neljän vuoden aikana syntyneistä pennuista. Käytännössä näin tiukat rajat eivät ole akitan kohdalla mahdollisia. Jos rajana olisi 10 prosenttia viimeisen kahden vuoden aikana syntyneistä pennuista, olisi tilanne urosten kohdalla taulukon 9 mukainen.

Taulukko 9. Jalostukseen käytetyt urokset ja pentumäärät vuosina 2006-2007

#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus
1	FUJIYAMA GO FUJITAEN	4	14	24,14%
2	GOUSHI GO YAHATA KENSHA	1	7	12,07%
3	KAKKOMÄEN DAIMYOU	1	7	12,07%
4	HOMAREUNSHOU GO YAMAHAN	1	6	10,34%
5	DAIRIN GO FUKUOKA TOKUHISA	2	6	10,34%
6	YUKIGUNI NO SHIMOFURI-GO	1	6	10,34%
7	YUKIGUNI NO SHIMOYO-GO	1	5	8,62%
8	HOKUOUKENSHA NO AKEBONO	1	4	6,90%
9	KAZUMI	1	3	5,17%

Yllä olevan taulukon mukaan jopa kuusi urosta kaikista yhdeksästä käytetystä uroksesta menisi liikkakäytön puolelle. Eli siis jo yhdellä pentueella, johon syntyy kuusi pentua, menisi yli liikkakäytön rajan nykyisillä rekisteröintimäärillä.

Jos rajana olisi 5% viimeisen neljän vuoden aikana syntyneistä pennuista, olisi tilanne vielä huonompi. Kahdestatoista käytetystä uroksesta vain kaksi koiraa jäisi alle liikkakäytön rajan, eli 5% tilastointiaikana syntyneistä pennuista. Jo yhdellä pentueella, johon syntyy kuusi pentua, menisi yli liikkakäytön rajan. Nykyinen suosituksemme siis mahdollistaa paljon suuremman käytön sekä urokselle että nartulle, mutta jos haluamme varmistaa, ettei akitan geenipooli kavennu jatkossa entisestään, tulisi jalostukseen käyttää mahdollisimman montaa eri koiraa.

Taulukko 10. Jalostukseen käytetyt urokset ja pentumäärät vuosina 2004-2007

#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus
1	DAIRIN GO FUKUOKA TOKUHISA	5	22	20,00%
2	FUJIMARU GO SEASIDE NAKAGAWA	2	16	14,55%
3	FUJIYAMA GO FUJITAEN	4	14	12,73%
4	YUKIGUNI NO SHIMOFURI-GO	2	10	9,09%
5	YUKIGUNI NO SHIMOYO-GO	2	9	8,18%
6	KAKKOMÄEN DAIMYOU	1	7	6,36%
7	GOUSHI GO YAHATA KENSHA	1	7	6,36%
8	HOMAREUNSHOU GO YAMAHAN	1	6	5,45%
9	HOMAREMON GO YAMATO SAKURAGAOKASOU	1	6	5,45%
10	SEIOU GO TSUKUNOSOW JP	1	6	5,45%
11	HOKUOUKENSHA NO AKEBONO	1	4	3,64%
12	KAZUMI	1	3	2,73%

Vähäisen koiramäärän vuoksi tilastojen tarkkailujaksona käytetään viittä vuotta, jotta saadaan kattava yleiskuva rodun kehityksestä. Näin yksittäinen poikkeusvuosi ei aiheuta merkittävää tilastovirhettä. Populaation rakennetta seurataan vuosittain ja julkaistaan jäsenille tiedoksi vuosikirjan yhteydessä sekä kotisivuilla.

Luonteen kehitystä tuetaan kannustamalla omistajia viemään koiransa luonnetestiin sekä järjestämällä luonnetestejä, joihin ensisijainen osallistumisoikeus on yhdistyksen roduilla ja jäsenillä. Jalostukseen kannustetaan käytettäväksi koiria, joilla on vähintään seuraavat tulokset: terävyys +1, hermorakenne +1, luoksepäästävyys +1, laukauspelottomuus +. Vähintäänkin vaaditaan, että jalostukseen käytettävä koira on saanut näyttelyarvostelusta arvosanan ”erittäin hyvä” tai sillä on hyväksytty TOKO-tulos tai läpäistänyt KivaKoirakansalainen-testi.

SA- ja VKH -sairauksien yleistymistä pyritään estämään seuraavin keinoin:

- Jalostukseen ei tule käyttää koiria, jotka ovat
 - sairaita (100%)
 - varmoja kantajia (sairastunut vanhempi tai jälkeläinen) (100%)
- **Ei suositella yhdistettäväksi koiria, joiden molempien sisaruksen on todettu sairastavan SA:ta tai VKH:ta.**
- **Suosittelaa, että jalostukseen käytettävältä koiralta otetaan SA-biopsia, jonka tulos on oltava selvillä ennen astutusta. Biopsian tulos on voimassa 2 vuotta.**
- jalostuskäyttöä ei tule aloittaa **liian nuorena, urosken tulee astutushetkellä olla 18 kuukautta ja nartun 24 kuukautta**
 - odottamalla vähennetään riskiä, että jalostuskoira sairastuu jo jälkeläisiä tuotettuaan.
 - jos käytetään koiraa jalostukseen nuorempaan, tulee väli seuraavaan pentueeseen olla uroksella 1 vuosi ja nartulla 1,5 vuotta.
 - suositellaan, että nartun pentueiden välillä on vähintään 1,5 vuotta, jotta edellisen pentueen terveydestä ehditään saada luotettavampaa tietoa.
- pyritään pitämään geenipooli mahdollisimman laajana

- yhdistelmää ei tule toistaa ilman hyvää syytä (esim. ensimmäisestä pentueesta ei ole saatu jalostuskoiraa).
- koiran liiallista jalostuskäyttöä tulee välttää. Koiran pentueiden prosentuaalinen osuus viimeisen viiden vuoden aikana syntyneistä pennuista ei tule ylittää 10%.
- sisäsiitosta ei tule harjoittaa. Linjausta, jossa sisäsiitoskerroin on yli 6,25% (esim. serkusparitus), ei suositella.
- harjoitetaan avointa tiedotusta ja seuranta autoimmuunisairauksien esiintymisestä
 - sairastuneet koirat julkaistaan jäsenlehdessä ja nettisivuilla
 - todetaan sairastuneen koiran jälkeläiset ja vanhemmat sekä sisarukset ja puolisisarukset, joiden jalostuskäyttöön sairastapaus vaikuttaa
- toimitaan aktiivisesti SA –tutkimuksessa
 - tuetaan WUAC:in organisoimaa SA - tutkimusta rahallisesti ja lähettämällä näytteitä koirista tarvittaessa
 - tiedotetaan jäsenistöä tutkimuksen etenemisestä
- jalostustoimikunta tukee kasvattajaa
 - selvittämällä jalostukseen aiotun yhdistelmän SA- ja VKH- statuksen
 - seuraamalla ja tiedottamalla kannan rakenteen kehityksestä vuosittain

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla lonkiltaan terve (A) tai rajatapaus (B) tai sillä saa olla korkeintaan lonkkaniveldysplasian aste D, jolloin toisen osapuolen on oltava terve (A) tai rajatapaus (B). Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla HC-, PRA- tai RD- silmänsairauksia tai silmäluomen kiertymää (entropium tai ektropium). **Jos koiraa, jolla on todettu mRD tai ylimääräisiä ripsiä, käytetään jalostukseen, suositellaan, että toisen osapuolen silmissä ei ole mitään huomautettavaa. Jalostukseen ei suositella käytettäväksi koiraa, jolla on todettu gRD tai tRD.**

Ulkomuodon osalta jalostusta tuetaan järjestämällä jalostustarkastuksia, julkaisemalla vuosikirjaa ja ylläpitämällä jalostusuroslistaa.

Jalostustoimikunta toimii akitan jalostusneuvontaa antavana elimenä ja pyydettyessä tarkastaa suunnitellut yhdistelmät jalostuksen tavoiteohjelman mukaisuuden osalta. Pentulistalle ilmoitetut pentueet tarkastetaan automaattisesti ja niiden status julkaistaan ilmoituksen yhteydessä.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet

Uhka niin rodun populaation geneettiselle laajuudelle, terveydelle kuin luonteellekin voi olla yksittäisen koiran liiallinen jalostuskäyttö. Suuri uhka kaikin puolin lienee siis jalostusmateriaalin puute ja tästä syystä tulisi jalostukseen käyttää mahdollisimman monta erisukuista, tervettä yksilöä, jotka täyttävät minimikriteerit ja ovat kuitenkin myös ulkonäöllisesti rotutyyppillisiä.

Terveyden suhteen vakavin uhka on autoimmuuniteettisairauksien yleistyminen. Myös lonkkatuloksiin ja silmänsairauksiin väheksyvästi suhtautuminen on uhka. Luonteen kehityksen uhkana voi olla hermorakenteeltaan heikkojen ja **arkojen tai vihaisten** koirien käyttö jalostukseen. Ulkomuodon osalta uhkana on sokeus koirien virheille, niitä ei tiedosteta tai ei edes haluta tiedostaa.

Mahdollisuus populaation, luonteen, ulkomuodon kuin terveydenkin suhteen on uusien, harkittujen tuontien saaminen Suomeen. Luonteen arvioiminen olisi helpompaa, jos useampi koira kävisi luonnetestissä. SA- sairauden osalta mahdollisuus on geenitestin saaminen jalostuksen avuksi.

6.5 Varautuminen ongelmiin

Koska Suomen akitapopulaatio on suhteellisen pieni, pahin yksittäinen uhka on yksittäisen koiran liiallinen jalostuskäyttö, sillä se pahimmillaan voi vaikuttaa lähes koko populaation terveydelliseen tilaan. Liikakäyttöä ja muitakin uhkia pyritään ehkäisemään jalostuksen tavoiteohjelman suosituksien sekä populaation rakenteen sekä terveyden seurannalla ja tiedotuksella rodun harrastajille.

Populaation geenipoolin kaventuminen merkitsisi sukusiitoskertoimien nousua. Koska rodun geneettinen variaatio on vähentynyt maailmanlaajuisesti, on eri sukulinjojen säilyttäminen populaatiossa tärkeää.

Lonkka- ja silmäsairauksien yleistyessä voidaan hakea rekisteröinnin raja-arvojen lisäämistä PEVISA-ohjelmaan.

Ulkomuodon osalta ongelmiin voidaan varautua tuomarikoulutuksilla, kutsumalla erikoisnäyttelytuomari rodun kotimaasta ja julkaisemalla yhdistyksen lehdessä ulkomuotoa koskevia artikkeleita.

6.6 Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi

6.6.1 Jalostustoimikunnan kokoonpano

Akitan jalostusta ohjaa yhdistyksen hallituksen alainen jalostustoimikunta, jonka puheenjohtaja ja jäsenet valitaan vuosikokouksessa. Puheenjohtaja kutsuu toimikunnan jäsenet. Toimikunnassa tulee olla Kennelliiton jalostusneuvojakurssin hyväksytysti suorittanut henkilö. Toimikunnan koko on avoin.

6.6.2 Jalostustoimikunnan tehtävät

Jalostustoimikunta valvoo ja ylläpitää jalostusuros- ja pentuvälityslistaa sekä julkaisee jalostustilastoja yhdistyksen lehdessä ja vuosikirjassa. Toimikunta antaa kysyttäessä jalostusneuvontaa, valitsee koirat kollegioihin ja koulutustilaisuuksiin ja laatii koulutusmateriaalia. Pentuvälityslistalla julkaistaan myös pentueet, jotka eivät kaikin osin täytä JTO:n vaatimuksia. Tällöin pentueen kohdalla mainitaan kohdat, jotka eivät toteudu. Näin toimien pennunostajalla on mahdollisuus vertailla ja saada puolueetonta tietoa eri pentueista.

6.6.3 Jalostuskoirille asetetut suositukset

Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla lonkkakuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Yhdistys suosittaa, että jalostukseen käytettävän koiralla **on oltava lonkkakuvaustulos** terve (A) tai rajatapaus (B) tai sillä on korkeintaan lonkkaniveldysplasian aste D, jolloin toisen osapuolen tulisi olla terve (A) tai rajatapaus (B). Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saisi olla HC-, PRA- tai RD-silmäsairauksia tai silmäluomen kiertymää (entropium tai ektropium).

Jalostukseen käytettävän uroksen tulee olla täyttänyt 18 kk ja nartun 24 kk.

Suositellaan, että jalostukseen käytettävällä koiralla on näyttelyistä vähintään arvosana ”erittäin hyvä”. **Jalostuskoira ei saa olla arka eikä vihainen.**

6.6.4 Muita suosituksia

Matador-jalostusta tulee välttää. Suositus on, ettei koiran pentujen prosentuaalinen määrä viimeisen viiden vuoden aikana syntyneistä pennuista ylitä 10% kaikista syntyneistä pennuista. Viides vuosi on kuluva vuosi. Yhdistelmää ei tule toistaa ilman hyvää syytä. Uroksen omistajan on osaltaan huolehdittava, ettei pentumäärä ylitä. Myös nartun omistajan on syytä kiinnittää huomiota rodun teholliseen populaatioon.

Jalostustoimikunta seuraa myös urosten käyttömääriä ja laatii jälkeläistilastoja ja tiedottaa niistä. On suositeltavaa käyttää mahdollisimman monia eri uroksia ja narttuja, kuten myös harkittuja

astutusmatkoja ulkomaille ja harkittua tuontikoirien käyttöä. Myös vanhempia, edelleen terveitä koiria kannattaa ottaa jalostuskäyttöön. Koira, jolla on alhainen keskinäinen sukulaisuus suhteessa koko populaatioon, on arvokas jalostuskoira.

Tavoitteena on yhdistelmän sukusiitosasteen pitäminen alle 6.25% laskettuna viidellä sukupolvella.

6.6.5 Kasvattajan vastuu

Kasvattajan tulee toimia hyvän kenneltavan mukaisesti. Kasvattaja on yksin vastuussa kasvattamistaan pennuista. Kasvattajan tulee valita nartulle suositukset täyttäviä uroksia. Kasvattajan on oltava rehellinen omassa kasvatustyössään ja olla kunnioittava myös toisten kasvattajien työtä kohtaan. Kasvattajan tulee käyttää jalostukseen vain sellaista narttua, joka täyttää jalostusyksilön vähimmäisvaatimukset ja poistaa narttu jalostuksesta, jos sen todetaan periyttävän merkittävästi jotain sairautta tai virhettä. Jos nartun yksikin jälkeläinen tai jompikumpi vanhemmista sairastuu SA:een tai

VKH:aan, tulee se poistaa jalostuskäytöstä. Kasvattajan tulee välttää matadorijalostusta käyttämällä mahdollisimman monia erilinjaisia koiria jalostukseen.

Nartun pentujen prosentuaalinen määrä viimeisen viiden vuoden aikana syntyneistä pennuista ei tule ylittää 10% kaikista syntyneistä pennuista. Viides vuosi on kuluva vuosi.

Kasvattajan työ on suunnitelmallista, niin että hän kasvatustyöllään edesauttaa koirakannan pysymistä terveenä sekä populaation pysymisenä laajana. Kasvattajan tulee seurata pentujen kehitystä ja tarvittaessa neuvoa ja opastaa omistajia heidän ongelmissaan. Lisäksi kasvattajaa suositellaan allekirjoittamaan Suomen Kennelliiton kasvattajasitoumus ja käyttämään kaikissa sopimuksissa Suomen Kennelliiton lomakkeita.

Kasvattaja luovuttaa pennun omistajalle rekisteritodistuksen, kirjalliset rodun hoito-ohjeet, kirjalliset ruokintaohjeet sekä tietoa rodun perinnöllisistä sairauksista, niiden merkityksestä ja kyseisen pennun mahdollisuudesta sairastua ja sairastumisen aiheuttamista toimenpiteistä ja niistä aiheutuvista mahdollisista kustannuksista. Kauppakirjaan merkitään kasvattajan tiedossa olevat mahdolliset terveydelliset riskit. Hänen oletetaan olevan myös Suomen Kennelliiton jäsen.

6.6.6 Uroksen omistajan vastuu

Uroksen omistajan ei tulisi antaa urostaan huonokuntoiselle tai epätyypilliselle nartulle. Ylipäättänsä uroksen omistajalla on aina päätösvalta uroksensa käytöstä. Hänen tulee varmistaa, että astutettava narttu täyttää jalostusyksilön vähimmäissuosituksset. Uros tulee poistaa jalostuksesta, mikäli sen todetaan merkittävästi periyttävän jotakin virhettä tai sairautta. Jos uroksen yksikin jälkeläinen tai jompikumpi vanhemmista sairastuu SA:een tai VKH:aan, tulee se poistaa jalostuskäytöstä.

Uroksen pentujen prosentuaalinen määrä viimeisen viiden vuoden aikana syntyneistä pennuista ei tule ylittää 10% kaikista syntyneistä pennuista. Viides vuosi on kuluva vuosi.

6.6.7 JTO:n tavoitteisiin pyritään:

- tarjoamalla kasvattajille jalostusneuvontaa
- ylläpitämällä jalostusuroslistaa
- julkaisemalla pentuvälityslistaa
- järjestämällä jalostustarkastuksia ja luonnetestejä
- järjestämällä erikoisnäyttely vuosittain
- julkaisemalla vuosikirjaa sekä vuosittaisia jalostus- ja terveystilastoja
- järjestämällä tuomarikoulutusta
- ylläpitämällä avointa terveysrekisteriä autoimmuunisairauksien osalta
- toimimalla aktiivisesti SA- tutkimuksen hyväksi
- tarjoamalla yhteyksiä ulkomaisiin kasvattajiin jalostuspohjan laajentamiseksi
- julkaisemalla jäsenlehdessä populaatiota, terveyttä, luonnetta ja ulkomuotoa käsitteleviä artikkeleita

7. Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta

JTO:n päämääriä ja toteutumista seurataan vuosittain tilastoimalla jalostus- ja terveystiedot sekä vertaamalla niitä aikaisempiin tilastoihin. Tilastot julkaistaan yhdistyksen lehdessä ja internetsivuilla. Vuosikertomukseen sisällytetään akitatoimikunnan lausunto tavoiteohjelman toteutumisesta.

Tarkkailtavia asioita ovat populaation tehollinen koko, käytettyjen koirien prosenttiosuudet tuotetuista pennuista, terveys- ja luonnetestitulokset sekä jalostustarkastusten tulokset; JTO:n täyttävien pentueiden osuus kaikista pentueista.

Vähäisen koiramäärän vuoksi tilastojen tarkkailujaksona käytetään viittä vuotta, jotta saadaan kattava yleiskuva rodun kehityksestä. Näin yksittäinen poikkeusvuosi ei aiheuta merkittävää tilastovirhettä. Jalostuksen tavoiteohjelma tarkistetaan viiden vuoden välein.

8. Lähteet

kirjat *Akita, Japan Kennel Club, Inc., 1998*

internet <http://www.incat.fi/HETIseminaari.asp>(tarkistettu 19.09.2007)
<http://jalostus.kennelliitto.fi>(tarkistettu 22.10.2006)
<http://koti.mbnet.fi/tuulen/jkoodit.htm>(tarkistettu 22.10.2006)
<http://personal.inet.fi/cool/punasukan/Lonkka.htm>(tarkistettu 22.10.2006)
<http://www.flatti.net/jalostus/sairaudet.htm>(tarkistettu 22.10.2006)
<http://www.saunalahti.fi/samans/SHS/sairaudet/per-sair-taul.html>(tarkistettu 30.05.2006)
<http://www.wuac.info/>(tarkistettu 25.11.2007)

muu materiaali

Kennelliiton jalostusneuvojan peruskurssi kurssimateriaali 2007